

గవర్నర్

సాధారణంగా ప్రతి రాష్ట్రానికి ఒక గవర్నర్ ఉంటారు. కానీ 7 వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం (1956) తర్వాత ఒక గవర్నర్ను రెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ రాష్ట్రాలకు కూడా నియమించవచ్చు. గవర్నర్ కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల మధ్య వారధిగా, కేంద్ర ప్రభుత్వ ప్రతినిధిగా, రాష్ట్రంలో రాజ్యాంగ పరిరక్షకుడిగా వ్యవహరిస్తారు. దేశ సార్వభౌమత్వం, సమగ్రతలను కాపాడటం కోసం రాజ్యాంగ నిర్మాతలు గవర్నర్ పదవిని ఏర్పాటుచేశారు.

గవర్నర్ నియామకం

ఏదైనా ఒక రాష్ట్ర గవర్నర్ను ప్రధాని నాయకత్వంలోని మంత్రిమండలి సలహాపై రాష్ట్రపతి నియమిస్తారు. రాజ్యాంగ పరిషత్ గవర్నర్ నియామకానికి సంబంధించి 4 ప్రత్యామ్నాయాలను పరిశీలించి చివరకు రాజ్యాంగ పరిషత్ సభ్యుడైన 'రాజేశ్వర ప్రసాద్' ప్రతిపాదనను ఆమోదించింది.

పదవీ ప్రమాణం

రాజ్యాంగంలోని 159 వ నిబంధన ప్రకారం రాష్ట్ర హైకోర్టు ప్రధాన న్యాయమూర్తి లేదా హైకోర్టులోని అత్యంత సీనియర్ న్యాయమూర్తి సమక్షంలో గవర్నర్ పదవీ ప్రమాణస్వీకారం చేస్తారు.

★ గవర్నర్ అధికారాలు, విధులను కింది విధంగా వర్గీకరించవచ్చు

కార్య నిర్వహణాధికారాలు

రాజ్యాంగంలోని 154 వ నిబంధన ప్రకారం రాష్ట్ర ప్రభుత్వ కార్యనిర్వహణాధికారమంతా గవర్నర్ కు ఉంటుంది. ఈ అధికారాలను స్వయంగా లేదా తన కింది అధికారుల ద్వారా నిర్వహిస్తారు.

- రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రిని, అతడి సలహాపై మంత్రిలను గవర్నర్ నియమిస్తారు. వీరు గవర్నర్ సంతృప్తి మేరకు పదవిలో కొనసాగుతారు. జార్జండ్, ఛత్తీస్ గడ్, మధ్యప్రదేశ్, ఒడిశా రాష్ట్రాల్లో గవర్నర్ తప్పనిసరిగా షెడ్యూల్డ్ తెగల సంక్షేమ శాఖా మంత్రిని నియమించాలి.
- రాష్ట్ర అడ్మినిస్ట్రేటివ్ జనరల్ ను నియమిస్తారు. వారి జీతభత్యాలను నిర్ణయిస్తారు. అడ్మినిస్ట్రేటివ్ జనరల్ గవర్నర్ సంతృప్తి మేరకు పదవిలో కొనసాగుతారు.
- రాష్ట్ర ఎన్నికల సంఘం ప్రధాన అధికారిని నియమిస్తారు. అయితే తొలగించే అధికారం గవర్నర్ కు లేదు. హైకోర్టు న్యాయమూర్తిని తొలగించే పద్ధతిలోనే తొలగించాల్సి ఉంటుంది.
- రాష్ట్ర పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ చైర్మన్, సభ్యులను నియమిస్తారు. వీరిని తొలగించే అధికారం గవర్నర్ కు లేదు, రాష్ట్రపతికి మాత్రమే ఉంది.
- గవర్నర్ రాష్ట్ర పరిపాలనకు సంబంధించిన సమాచారాన్ని, శాసనసభలో ప్రవేశపెట్టబోయే బిల్లులకు సంబంధించిన సమాచారాన్ని అందించాల్సిందిగా ముఖ్యమంత్రిని కోరవచ్చు.
- విశ్వవిద్యాలయాలకు ఛాన్సలర్ గా వ్యవహరిస్తారు, వైస్-చాన్సలర్లను నియమిస్తారు.
- రాష్ట్ర ఆర్థికసంఘం చైర్మన్, సభ్యులను నియమిస్తారు.
- రాష్ట్ర పరిపాలనా వ్యవహారాలపై రాష్ట్రపతికి ఎప్పటికప్పుడు నివేదికలను సమర్పిస్తారు.
- రాష్ట్రంలో రాజ్యాంగ అత్యవసర పరిస్థితిని ప్రకటించాల్సిందిగా రాష్ట్రపతిని కోరవచ్చు. రాజ్యాంగ అత్యవసర పరిస్థితి లేదా రాష్ట్రపతి పాలన (356 వ నిబంధన) విధిస్తే రాష్ట్రపతి లేదా కేంద్ర ప్రభుత్వ ప్రతినిధిగా విస్తృతమైన కార్యనిర్వహణాధికారాలను గవర్నర్ చెల్లాయిస్తారు.
- రాష్ట్ర మానవ హక్కుల కమిషన్, మైనారిటీ కమిషన్, మహిళా కమిషన్, షెడ్యూల్డ్ కులాల కమిషన్, షెడ్యూల్డ్ తెగల కమిషన్, వెనుకబడిన తరగతుల కమిషన్ చైర్మన్, సభ్యులను నియమిస్తారు.

జీతభత్యాలు

ప్రస్తుతం గవర్నర్ రూ. 1,10,000 నెలసరి వేతనంగా పొందుతున్నారు. వేతనంతోపాటు ఉచిత అధికార నివాస గృహం (రాజ్ భవన్), ఇతర సౌకర్యాలను కల్పిస్తారు. రాష్ట్ర గవర్నర్ వేతనాన్ని రాష్ట్ర సంపత్తి నుంచి చెల్లిస్తారు. గవర్నర్ పదవీకాలంలో ఉండగా వేతనాన్ని తగ్గించకూడదు. వేతనాన్ని పెంచే అధికారం పార్లమెంటుకు ఉంది.

⊕ గవర్నర్ పదవికి రాజ్యాంగ రక్షణలు:

- ★ గవర్నర్ తన అధికార, విధి నిర్వహణకు సంబంధించి ఏ న్యాయస్థానానికి జవాబుదారీ కాదు.
- ★ గవర్నర్ పదవిలో ఉన్నంతవరకూ క్రిమినల్ కేసులు నమోదు చేయకూడదు, అరెస్టు చేయకూడదు.
- ★ గవర్నర్ పై సివిల్ కేసు నమోదు చేయాలంటే 2 నెలల ముందుగా నోటీసు ఇవ్వాల్సి ఉంటుంది.

భారత రాజకీయాల్లో తరచూ వివాదాస్పదమవుతోన్న రాజ్యాంగబద్ధమైన పదవి 'రాష్ట్ర గవర్నర్'. విచక్షణాధికారాలు ఉండటం, కేంద్రంలో అధికారంలో ఉన్న పార్టీకి చెంది ఉండటం మొదలైన కారణాలు రాజ్యాంగబద్ధమైన ఈ పదవిని రాజకీయం చేస్తున్నాయి. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం పొరుగు, రాష్ట్రానికి రాజ్యాంగాభివృద్ధి అయిన రాష్ట్ర గవర్నర్ గురించి VI భాగంలో 153-167 వరకు ఉన్న నిబంధనలు వివరిస్తాయి.

అంతేకాకుండా 174, 175, 176, 200, 201, 213, 217, 233, 234 నిబంధనలు కూడా గవర్నర్ అధికారాలు, విధులను తెలియజేస్తాయి.

జనరల్ స్టడీస్ - పాలిటీ

గవర్నర్ పదవికి ఉన్న రాజ్యాంగ రక్షణలేవి?

రచయిత

- డాక్టర్ ఎం. భాస్కర రాజు
విషయ నిపుణులు

- బడ్జెట్ ను శాసనసభలో ప్రవేశపెట్టేలా చూస్తారు.
- ఆర్థిక బిల్లులను శాసనసభలో ప్రవేశపెట్టడానికి గవర్నర్ ఆమోదం తప్పనిసరిగా పొందాల్సి ఉంటుంది.
- గవర్నర్ ఆమోదం లేనిదే కొత్త పన్నులు విధించడం, ఉన్న పన్నులను రద్దు చేయడం, పెంచడం, తగ్గించడం చేయకూడదు.
- రాష్ట్ర ఆగెంతుక నిధి గవర్నర్ ఆధీనంలో ఉంటుంది. ప్రకృతి లేదా మానవ విపత్తులు సంభవించినప్పుడు ఈ నిధి నుంచి ఖర్చు చేస్తారు.
- రాష్ట్రంలోని పంచాయతీరాజ్ సంస్థలు, పురపాలక, నగర పాలక సంస్థల ఆర్థిక స్థితిగతులను సమీక్షించి సిఫారసులు చేయడానికి 5 సంవత్సరాలకు ఒకసారి ఆర్థిక సంఘాన్ని నియమిస్తారు.

న్యాయాధికారాలు

గవర్నర్ కు కింది న్యాయాధికారాలు ఉంటాయి.

- రాష్ట్ర కార్యనిర్వహణాధికార పరిధిలో ఉన్న న్యాయస్థానాలు విధించిన శిక్షలను మార్పుచేయవచ్చు (Commutation), తగ్గించవచ్చు (Remission), వాయిదా వేయవచ్చు (Reprieve), క్షమాభిక్ష (Pardon) ప్రసాదించి పూర్తిగా రద్దు చేయవచ్చు. అయితే మరణశిక్షను రద్దు చేసే అధికారం రాష్ట్ర గవర్నర్ కు లేదు, కేవలం రాష్ట్రపతికి మాత్రమే ఉంది.
- రాష్ట్ర హైకోర్టు న్యాయమూర్తుల నియామకంలో రాష్ట్రపతి, రాష్ట్ర గవర్నర్ ను సంప్రదిస్తారు (217 వ నిబంధన).
- జిల్లా న్యాయమూర్తులు, ఇతర న్యాయమూర్తులను నియమించే అధికారం గవర్నర్ కు ఉంది. అంతేకాక వీరి పదవీస్థితిని కూడా హైకోర్టుతో సంప్రదించి గవర్నర్ నిర్ణయిస్తారు (233 వ నిబంధన).
- రాష్ట్ర న్యాయ సర్వీసుల్లో జిల్లా జడ్జిలు కాకుండా ఇతర న్యాయ అధికారులను నియమించడానికి, అవసరమైన నియమ నిబంధనలను రాష్ట్ర పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్, రాష్ట్ర హైకోర్టులను సంప్రదించి రూపొందిస్తారు (234 వ నిబంధన).

విచక్షణాధికారాలు

రాజ్యాంగబద్ధ పదవుల్లో రాష్ట్ర గవర్నర్ కు ఉన్నన్ని విచక్షణాధికారాలు మరెవ్వరికీ లేవు. గవర్నర్ కు ఉన్న విచక్షణాధికారాలు: 2 రకాలు. అవి: i) స్పష్టమైన లేదా రాజ్యాంగపరమైన విచక్షణాధికారాలు ii) సందర్భానుసారంగా లభించే

అర్హతలు

రాజ్యాంగం ప్రకారం (157 వ నిబంధన) గవర్నర్ గా నియమితులు కావడానికి రెండు అర్హతలు ఉండాలి. అవి: భారత పౌరుడై ఉండాలి, 35 సంవత్సరాల వయసు నిండి ఉండాలి. వీటితో పాటు రెండు సంప్రదాయాలున్నాయి.

- ఒక రాష్ట్రానికి చెందిన వ్యక్తిని అదే రాష్ట్రానికి గవర్నర్ గా నియమించరు.
  - ఒక రాష్ట్రానికి గవర్నర్ గా నియమించడానికి ముందు ఆ రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రిని సంప్రదించాలి.
- ★ అయితే ఈ సంప్రదాయాలను కొన్ని సందర్భాల్లో ఉల్లంఘించారు. ఉదాహరణకు 1951 లో హెచ్. సి. ముఖర్జీని పశ్చిమ బంగళా, 1965 లో కరణ్ సింగ్ ను జమ్మూ కశ్మీర్ కు, 1966 లో జ్యుల్ సింగ్ ను పంజాబ్ రాష్ట్రానికి సొంత రాష్ట్రాలైనప్పటికీ నియమించారు.

విచక్షణాధికారాలు, రాజ్యాంగంలోని 163(2) నిబంధన ప్రకారం మంత్రిమండలి సలహా లేకుండానే కింది అధికారాలను, విధులను నిర్వహిస్తారు.

- రాష్ట్ర విధానసభ ఎన్నికల తర్వాత ఏ పార్టీకి లేదా సంకీర్ణ కూటమికి మెజారిటీరాని సందర్భంలో గవర్నర్ తన విచక్షణాధికారాలను ఉపయోగించి ఒకరిని ముఖ్యమంత్రిగా నియమించి, మెజారిటీ నిరూపించుకోమని కోరవచ్చు. లేదా కొంతకాలం రాష్ట్రంలో రాష్ట్రపతి పాలన విధించమని కోరవచ్చు. మారిన రాజకీయ పరిణామాల నేపథ్యంలో మెజారిటీ పొందగలడని భావించిన వ్యక్తిని ముఖ్యమంత్రిగా నియమించి, విధానసభ విశ్వాసం పొందాల్సిందిగా కోరవచ్చు.
- ముఖ్యమంత్రి రాష్ట్ర విధానసభలో మెజారిటీ కోల్పోయినట్లు గవర్నర్ భావిస్తే, విధానసభ విశ్వాసం పొందాలని ముఖ్యమంత్రిని కోరవచ్చు.
- విధానసభలో మెజారిటీ కోల్పోయిన ముఖ్యమంత్రి లేదా మంత్రి మండలిని రద్దుచేయగలరు. అంతేకాకుండా అవసరమైతే మరొకరిని నియమించి, మెజారిటీ నిరూపించుకోవలసిందిగా కోరవచ్చు.
- మంత్రిమండలి విధానసభలో మెజారిటీ కోల్పోయి, మరొక మంత్రివర్గం ఏర్పాటు చేయడం సాధ్యం కానప్పుడు గవర్నర్ విధానసభను రద్దుచేసి, రాష్ట్రంలో ఎన్నికలు జరిపించాల్సిందిగా రాష్ట్రపతికి సిఫారసు చేయవచ్చు.
- రాష్ట్రంలో 356 వ నిబంధన ప్రకారం రాజ్యాంగ అత్యవసర పరిస్థితి లేదా రాష్ట్రపతి పాలన విధించినప్పుడు ఆ రాష్ట్రాన్ని గవర్నర్ పరిపాలిస్తారు.
- రాష్ట్ర శాసనసభ ఆమోదం పొంది, గవర్నర్ ఆమోదం కోసం పంపిన ఏదైనా బిల్లును రాష్ట్రపతి పరిశీలన కోసం పంపగలరు.
- ఒక రాష్ట్రానికి గవర్నర్ గా ఉంటూ, కేంద్రపాలిత ప్రాంతానికి పరిపాలకుడిగా (Administrator) అదనపు బాధ్యతలను నిర్వహిస్తున్నప్పుడు గవర్నర్ కు విచక్షణాధికారాలు ఉంటాయి.
- రాష్ట్ర పరిపాలన, రాజకీయ స్థితిగతులపై రాష్ట్రపతికి పంపే నివేదిక గవర్నర్ విచక్షణపై ఆధారపడి ఉంటుంది.
- రాష్ట్ర శాసన, పరిపాలన వ్యవహారాలకు సంబంధించి ముఖ్యమంత్రిని సమాచారం ఇవ్వాల్సిందిగా కోరవచ్చు.
- 6 వ షెడ్యూల్ లో పేర్కొన్న అసోం, మేఘాలయ, త్రిపుర, మిజోరాం రాష్ట్రాల్లోని గిరిజన ప్రాంతాల పరిపాలనపై గవర్నర్ కు విచక్షణాధికారాలు ఉన్నాయి.
- కింది కొన్ని సందర్భాల్లో రాష్ట్రపతి సూచనలకు అనుగుణంగా గవర్నర్ కొన్ని విధులను నిర్వహించాలి. ఈ విషయాలకు సంబంధించి రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రితో సంప్రదించినప్పటికీ అంతిమ నిర్ణయం గవర్నర్ దే.
- మహారాష్ట్రలో విదర్భ, మరఠ్వాడ ప్రాంతాలకు ప్రత్యేక అభివృద్ధి బోర్డులను ఏర్పాటు చేయడం.
- గుజరాత్ లో సారాష్ట్ర, కచ్ ప్రాంతాలకు ప్రత్యేక అభివృద్ధి బోర్డులను ఏర్పాటు చేయడం.
- నాగాలాండ్ లో శాంతి భద్రతలకు ప్రత్యేక చర్యలు తీసుకోవడం.
- అసోంలో షెడ్యూల్డ్ తెగలు, ప్రాంతాల అభివృద్ధి.
- మణిపూర్ లో కొండ ప్రాంతాల అభివృద్ధి.
- సిక్కింలో వివిధ వర్గాల అభివృద్ధి.
- అరుణాచల్ ప్రదేశ్ లో శాంతి భద్రతలు లాంటి అనేక విషయాల్లో గవర్నర్ కు విచక్షణాధికారాలు ఉంటాయి.

మీ అభిప్రాయాలు పంపాల్సిన ఈమెయిల్ ఐడి

pratibhadesk@eenadu.net